

David Grabijn

Madlena's Bed

Mythisch voorspel

Plus van de Nieuwe
Jaren Zest

LezersPoort

LezersPoort Uitgevers / Haarlem

Inhoud

Vooraf van de uitgever	7
Deel 1 <i>Libanon</i>	9
Deel 2 <i>Naar Europa</i>	67
Deel 3 <i>Gevaar, ontbering</i>	133
Deel 4 <i>Salvache</i>	183
Deel 5 <i>Spanningen, keuzes</i>	217
Deel 6 <i>Landing, laatste zetten</i>	243
Nawoord van de schrijver	271
Korte bio	272

Vooraf

Je staat op een dag op het strand en je vraagt je af waar de golven vandaan komen. Waar komt bijvoorbeeld de geboortegolf vandaan? Ooit moet die ergens begonnen zijn...

Oorlog. Ja, de oorlog.

In de aanzet tot de oorlog, in de oorlogshandelingen en in de mensen met hun kleine en grote dromen, lag het voorspel. Toen de oorlog voorbij was, begon ergens een golf van geboorten, van nieuwe mensen. Alles zou anders worden.

Op het strand spoelt van alles aan. Menselijke tekortkomingen, verloren schatten, intriges, liefde en dood, woorden en symbolen. De schrijver is als een strandjutter die een paar dingen heeft opgeraapt om ze aan de lezer voor te leggen.

In zekere zin is dit een terugblik, een reconstructie misschien. Oorlog is iets onzegbaars, iets onvoorstelbaars, dat toch verwerkt zal moeten worden. Ook door de naoorlogse generaties.

Er spoelt een golf aan bij je voeten en je vraagt je af welke stromingen de komende jaren in beweging zullen komen.

Moge de lezer iets herkennen.

De uitgever

1

1936

Er hangt een angstaanjagende schaduw over de wereld. Niet alleen in Europa, maar ook in Azië, het Midden-Oosten en Noord-Afrika is een ongekend machtsspel gaande tussen staten, volken en ideologieën.

De Grote Oorlog van 1914-1918 heeft behalve de akkers van Noord-Frankrijk en België ook het gemoed van de overlevenden omgewoeld. Twee miljoen dode jongens en mannen bleven achter op de slagvelden. Samen met de slachtoffers van ziekten, hongersnood en volkenmoord komt het totaal aan verloren mensenlevens in die jaren op twintig tot dertig miljoen. Was het dat allemaal waard? Na vier jaar zijn een paar grenzen een stukje opgeschoven. Een paar regimes zijn vertrokken. Het was een rare oorlog. Europa blijft versuft achter. Na de wapenstilstand volgt geen geboortegolf.

Iemand die zich grote zorgen maakt over de naoorlogse ontwikkelingen, is Gérard Rougemont. Hij werkt als hulpdocent archeologie aan de Amerikaanse Universiteit van Beiroet.

Uit de puinhopen van de oorlog ziet Gérard in de loop der jaren van alles te voorschijn kruipen. De kaarten van een grimmig spel worden opnieuw geschud. Volken, groepen, klassen en individuen ontworstelen zich aan de traditionele, kolonialistische, Victoriaanse en paternalistische orde. De maatschappij wankelt. De staat dreigt het te verliezen van burgers die openlijk nadenken en twijfelen en dat roept weer tegenkrachten op.

Gérard is in 1881 in de Elzas geboren als Gerhard François Rougemont. In die tijd was het gebied Duits. Zijn grootvader was er rechter tot Frankrijk in 1871 na een korte oorlog met Duitsland de Elzas moest afstaan. Gérards vader was advocaat, zijn moeder komt uit Lotharingen en werkte in het onderwijs. Gérard ging na zijn middelbare school naar universiteiten in Tübingen en Parijs. Zijn vader geloofde in de lotsverbondenheid van de volken in Europa en wilde dat Gérard van zowel de Duitse als de Franse cultuur kennisnam. Gérard studeerde af in rechten en archeologie.

In 1910 kreeg hij via zijn Duitse hoogleraar een baan op de ambassade in Tanger. Zo kwam hij in dienst van de keizer van Duitsland. Tijdens de oorlog werd hij eerst naar Alexandrië en vervolgens naar Beiroet overgeplaatst. Zijn diplomatieke loopbaan was bescheiden, maar leerzaam. Contacten leggen ging hem goed af en hij kreeg inzicht in politiek en de waarde van informatie. Libanon was Turks gebied, maar omdat Turkije in de oorlog aan de verkeerde kant stond, werd Libanon door de nieuwe Volkenbond als 'mandaatgebied' aan de Fransen toegewezen.

Gérard bleef na de wapenstilstand in Beiroet. Hij kreeg nu een Frans paspoort. De Elzas was immers weer Frans geworden. De Duitse keizer, zijn voormalige werkgever, meldde zich als asielzoeker in Nederland. Gérard borg zijn Duitse paspoort zolang op. Hij vond werk aan de Amerikaanse universiteit van Beiroet als hulpdocent archeologie.

In het centrum van Beiroet zijn kleine koffiehuisen. Donker. Kleine tafels. Oude stoelen. Koffie op zijn Turks of Frans. Gérard komt vaak met een paar vrienden samen in een café dat zoals de meeste koffiehuisjes geen naam heeft maar dat ze 'Le Cheval Enchaîné' hebben gedoopt. De eigenaar is een oude druzische man. Wali – 'naaste vriend' in het Arabisch – noemen ze hem, soms gecombineerd met zijn werkelijke naam 'Ali'. Camil Khubrun en Wisli Jeruvshi zijn twee van Gérards vrienden. In het café bespreken ze samen de berichten over grote gebeurtenissen in de wereldpolitiek die natuurlijk ook in Beiroet doordringen.

Eerst nieuwsgierig, dan bezorgd en steeds meer verontrust, stellen ze vast dat allerlei stromingen zich mengen in de rauwe strijd om de macht: communisten en socialisten, fascisten en nationalist, liberale en religieuze bewegingen. Op de ene plek komen de communisten bovendrijven, op de andere de fascist. De gevestigde orde verschiet voortdurend als een toverbal van kleur tot hij hier en daar definitief wordt ingeslikt.

Het wereldtoneel ziet er niet bemoedigend uit. In China proberen de nationalist en communisten even niet tegen elkaar te vechten, maar de binnengevallen Japanners het land weer uit te werken. In Duitsland en Italië zijn de fascist en aan de macht. In landen als Frankrijk, België, Nederland, Roemenië, maar ook bijvoorbeeld in Egypte, Syrië en Engeland zijn fascistische bewegingen actief. In Spanje breekt een burgeroorlog uit tussen de linkse, republikeinse regering en rechtse nationalis-

3

1937

Vanaf een rots staart Maria naar de zee.

Een ceder vormt een schild tegen de ergste hitte van de zon. Over de branding en het smalle strand staat een bries die koelte brengt en haar blauwe omslagdoek licht beweegt.

In de omgeving wordt Maria 'de vrouwe die de wacht houdt' genoemd. Ze kijkt uit naar het scheepje van haar zoon. Josh is dikwijls weg.

In het binnenland van Palestina, niet ver van de grens met Libanon, heeft een kleine groep mensen een eenvoudig kamp opgeslagen. De dichtstbijzijnde huizen staan een paar kilometer verderop. De grond is rotsachtig. Hier en daar staan struiken en bomen die in het schrale klimaat kunnen overleven. Voor een paar oudere mensen zijn er tenten. De jongeren slapen rond het vuur onder hun jas. Ook Josh rust onder zijn mantel. Anderhalf uur voordat de zon opgaat, maakt hij degene naast hem wakker. Op zijn beurt wekt deze zijn buurman en zo gaat het verder tot alle mannen en vrouwen zich staan uit te rekken en schoenen of sandalen aandoen. Josh gaat voorop. De groep volgt hem naar het oosten. Er is geen maan en de sterren staan aarzelend hun schijnsel af aan het naderend ochtendgloren.

In de laatste fase van de duisternis gaat Josh op een kleine heuvel zitten met zijn gezicht naar het eerste licht. Zwijgend zet de groep zich om hem heen op de grond. Josh legt uit dat ze de zon gaan begroeten, dat ze het licht in zich op gaan nemen om het nooit meer kwijt te raken. Hij waarschuwt ze niet rechtstreeks in de zon te kijken.

Boven verre heuvels verkleurt de hemel. Lichtflitsen schieten omhoog. Een klein randje fel wit licht vertoont zich tegen de heuvelranden. 'Laat het licht bij je komen,' zegt Josh. Hij voert de groep in een heel kalm tempo door een ritueel van handelingen, gezangen en spreuken totdat de zon merkbaar warmer wordt.

Josh is nog geen achttien. Hij is groot van stuk. Maar dat is niet de reden waarom mensen tegen hem opkijken. Er gaat iets wonderlijks van hem

uit. Mensen voelen zich bij hem op hun gemak. Hij heeft Arabische gelaatstrekken. Zijn haren zijn zwart, zijn ogen donker. Het zijn diepliggende ogen waaruit kracht en vertrouwen spreken. Over zijn bronskleurige huid ligt een levendige blos.

Zijn moeder heeft zich lang over hem verwonderd. Al heel jong ging Josh zijn eigen gang. Hij is voortdurend weg, zonder te zeggen waarheen. Maar altijd komt hij terug; hij is vriendelijk tegen iedereen, helpt mee in het huishouden en lijkt niet in zeven sloten tegelijk te lopen. Toen hij vijftien was, hield hij de school voor gezien. Het duurde even voordat Gérard en Maria erachter kwamen, omdat hij toch elke dag de deur uitging met een tas vol boeken, maar Josh legde later uit, dat hij zijn eigen leraren had gevonden die hem de dingen van school en nog veel meer leerden. Zijn ouders hebben er vrede mee. Ze houden van zelfstandigheid en zien dat het goed is.

Josh en zijn tweelingzus Salomé hebben weinig contact. Ze verdragen elkaar wel, maar leven volslagen langs elkaar heen. Ze hebben elk hun eigen bezigheden en vrienden en ontwikkelen zich verschillend.

Josh gaat de groep voor op de terugweg naar hun kamp. Na een eenvoudig ontbijt lopen de meeste leden van de groep met Josh naar een boerderij in de omgeving om mee te helpen stenen uit de akkers te halen en waterputten te slaan. Als de zon op zijn hoogtepunt is, slapen ze een paar uur in de schaduw van een groepje bomen. Later in de middag keren ze terug bij de tenten.

Terwijl iedereen in een kring zit, wijst Josh op een grote steen. Er kruipen na elkaar twee schorpioenen onder vandaan. Het zijn bruine beestjes van een centimeter of vijf groot. De scharen aan de voorste pootjes zijn klein. De stekel aan de staart wiebelt dreigend boven hun lijf. De schorpioenen bewegen heen en weer in de buurt van de steen.

‘Schorpioenen,’ zegt Josh, ‘zijn niet geliefd. Ze leven in het duister. Niet allemaal zijn ze giftig. Deze hier overigens wel. Ze zijn niet geliefd omdat ze onverwacht kunnen steken, ze schieten plotseling te voorschijn en zijn snel weer verdwenen.

Vanochtend hebben we het licht verwelkomd. Laten we nu het duister verwelkomen. Doe allemaal je ogen dicht. Het duister betekent dat je zonder steun bent. Je bent blind en je weet niet wat er op je af kan komen. In het duister kun je tegen een rots stoten, je kunt in een afgrond vallen, je kunt een gevaarlijk dier tegenkomen.

Na een week komt er bericht – sommigen zeggen van Himmler zelf – dat de dienst alle verkrijgbare informatie uit Gérard moet zien te verkrijgen. Een paar dagen later wordt hij op transport gesteld naar kamp Buchenwald bij Weimar. Hoewel eigenlijk de ss over de kampen gaat, kan de Gestapo naar believen beslissen over wat daar met haar gevangenen gebeurt.

Bij het uitbreken van de oorlog komen er duizenden politieke gevangenen extra naar Buchenwald. Ze worden ondergebracht in houten barakken. Een stroom van nieuwe Poolse gevangenen komt terecht in een tentenkamp. Eind september zijn er relatief nog weinig joodse gevangenen, van de negenduizend gevangenen nog geen derde, maar zij hebben sinds het uitbreken van de oorlog de minste kansen op overleven.

Op een trieste herfstdag loopt Gérard in een klein gezelschap door de kamppoort. Hij herinnert zich dat in het nabije barokke slot Ettersberg, onzichtbaar door het bos dat even voorbij de poort begint, een hertogin Anna Amalia ooit met regelmaat Schiller en Goethe op de thee ontving. Op de wachttorens boven op het poortgebouw staan drie bewakers die met hun machinegeweren het kamp voortdurend onder schot houden. Een ogenblik staat Gérard stil op het plein waar elke ochtend en elke avond de gevangenen worden afgeroepen en geteld. Zijn groepje bestaat uit twee andere gevangenen en een viertal agenten; ze zetten koers naar een zijvleugel van het poortgebouw waar de administratie zetelt. Hij heeft geluk dat ze met de auto zijn gekomen. De meeste gevangenen moeten vanaf het station van Weimar kilometers lopen.

Gelaten laat hij zich naar het ontsmettingsgebouw brengen, waar hij zich moet uitkleden en waar men al zijn lichaamshaar afscheert en hem in een bad dompelt met een sterk riekend desinfecteermiddel. Daarna moet hij douchen en wordt hij nog eens met een onthuisingsmiddel besproeid. In gestreepte kampkleren komt hij naar buiten en wordt hij naar een bed in een van de barakken gedirigeerd.

Men deelt hem in als 'rode', dat wil zeggen politieke gevangene. Hij mag geen post ontvangen, hij krijgt geen privileges, maar hij hoeft na het ochtendappèl niet naar de steengroeve of naar de fabriek. Hij wordt naar de zogenaamde 'dierentuin' gebracht, net buiten de kampomheining, waar hij ondervraagd wordt door een vermoede ss'er met universitaire opleiding en constipatie. Ze reconstrueren samen Gérards loopbaan van

Duits diplomaat tot hulpdocent aan de Amerikaanse Universiteit te Beiroet. Hij moet uitleggen hoe hij in Duitsland terecht is gekomen en wie hij daar allemaal bezocht. En Polen, wat moest hij in Polen? En al die andere hoofdsteden, wat zocht hij daar zo ver van huis? Weet zijn vrouw wel waar hij is? Wat kan hij vertellen van de stemming in andere landen? Met wie heeft hij daar allemaal gesproken?

Na een hele dag praten wordt duidelijk dat Gérard ofwel te zwak ofwel te onwillig is om voldoende informatie te geven. Aanvankelijk wordt hij in de ziekenafdeling van het kamp opgenomen. Daar ontmoet hij een oudere communist die al vier jaar in Buchenwald verblijft.

'Kun je een instrument bespelen?'

'Nee, helaas niet.'

'Jammer, we missen nog een paar trompettisten in ons orkest. Je bent nieuw, hè? Het is hier niet slecht, vind je niet? Elke dag muziek na het appèl. Er is toneel, er zijn filmvoorstellingen, er is zelfs een bordeel, maar dat is niet voor joden. Je bent toch niet joods, hè? Ik heet Friedrichs.'

'Rougemont.'

'Frans?'

'Ja. Uit de Elzas. In Tübingen gestudeerd. Rechten. Ik was op weg naar Frankrijk. Ze denken dat ik inlichtingen voor ze heb.'

'En? Oh, ik wil het niet weten, vergeet het maar. Ik ken een man hier die lijken moet wegbrengen. Hij heeft het erg druk. Je krijgt weinig eten. Heb je je lepel gekregen? Moet je altijd bij je dragen. Een brood en een halve liter soep voor acht man is niet veel. Heb je die Polen gezien? Er zijn er een stel in de nieuwe stenen gebouwen gezet. Die gaan het niet lang maken.'

'Als het kan, wil ik zien weg te komen,' zegt Gérard mompelend.

'Drie kilometer dubbel schrikdraad, tweëntwintig wachttorens met elk drie posten erop, patrouilles langs de omheining. Het zal je niet meevallen, maat. Ik dacht dat ik zelf vrij kwam, dit voorjaar. Hitler was jarig, 20 april, hij werd vijftig, er werden een paar duizend gevangenen vrijgelaten. Ik was ziek, ze waren me vergeten, of ze waren me niet vergeten, wie zal het zeggen. Sindsdien zegt vrijheid me nog minder dan daarvoor. Ik probeer me te gedragen en ik maak nu kans om Kapo of beter nog blokoudste of blokschrijver te worden. Dan mag ik de administratie gaan doen en met een zwarte band om mijn mouw lopen.'

'Ontsnapt er nooit iemand?'

'Er blijven mensen weg bij het appèl. Maar die zijn dood. Neergeschoten, omgevallen, bezweten, vergiftigd, tegen het prikkeldraad opge-

Fransen autoriteiten en hun Duitse vrienden. In november wordt ook het zuiden door Duitse en Italiaanse troepen bezet. De schaars bevolkte streek waar Madelena en Maria zich bevinden, valt in een stuk niemandsland vlak bij de Italiaanse zone. Er zijn hier geen objecten waar het anarchistisch georiënteerde verzet of de bezetter eer aan kunnen behalen. Bovendien zijn er geen grotten of wouden met schuilmogelijkheden. Slechts een paar schapen, magere koeien en hier en daar gehuchten van enkele huizen of schamele boerenhoeven completeren het wijde landschap van hellingen, kloven en weiden.

In de rest van de wereld golft de strijd op en neer. De Japanners bedreigen Australië en India. De Duitsers koersen nu aan op de Kaukasus en Stalingrad, maar lopen daar opnieuw vast. De olie in het Midden-Oosten blijft net buiten hun bereik. De Amerikanen en Canadezen beginnen troepen naar Engeland te sturen.

Het Duits-Japanse bondgenootschap kan niet meer winnen, maar vecht om te overleven. De Amerikaans-Brits-Russische as zal niet rusten voordat de tegenstander is vernietigd. Het bloedvergieten en de oorlogsgruwelen zijn eigenlijk nog maar net begonnen.

42

Salomé keert vanuit de Lage Landen uiteindelijk terug naar Rome. Haar vrienden Luciano en Federico zijn weg: aan het front, gesneuveld of krijgsgevangen gemaakt, niemand die het weet. Ze meldt zich bij het klooster waarin ze ooit bij haar aankomst in deze stad is opgenomen. Met enige moeite kan ze de moeder-overste overhalen om haar een paar dagen te laten blijven. De situatie is onoverzichtelijk, Rome wordt gebombardeerd door Britten en Amerikanen, maar de Duitsers laten zich niet verjagen.

Op een ochtend zwerft ze door de stad. Ze loopt voorbij het Colosseum, door de Via Claudia, over de Via di San Stefano Rotondo in de richting van de basiliek van St Jan van Lateranen, als er rechts van haar, vanuit de struiken bij de ronde kerk, enig rumoer klinkt. Ze wil haastig doorlopen. Er zijn geen mensen op straat, maar dan lijkt het alsof er iemand valt. Even later ziet Salomé onder de takken iemand liggen. Ze hoort roepen. Voorzichtig loopt ze over het gras naar de kerk toe.

In de schaduwen van stenen bogen en bosschage liggen de lichamen

van drie Duitse soldaten. Een klein stukje verder, dichterbij de kerk, staat een groepje angstig kijkende mensen, onder wie kinderen.

'Kom,' zegt een stem en Salomé realiseert zich dat de stem eerder heeft geroepen. Uit de bosjes stapt een knappe man met grijs haar. 'Wil je helpen?' Ze knikt verbouwereerd. 'Ik moet deze mensen wegbrengen. De kameraden zijn hulp aan het halen, maar ze blijven te lang weg. Deze soldaten zijn zo goed als dood. Maar voor het geval er eentje beweegt en geluid gaat maken, heb je hier een mes. Ze mogen niet roepen. Ik kom straks terug of ik stuur iemand om de lijken weg te halen. Wees niet bang, dit mes is scherp, ze kunnen je niets doen. Als er een 'n kik geeft, steek je dit mes in zijn nek.' En zonder haar reactie af te wachten, loopt de man snel op het groepje toe en leidt ze een gebouwtje naast de kerk binnen.

Salomé knielt neer in het gras. Ze hoopt dat dit snel voorbij is. Het is gelukkig nog rustig op straat. Alleen in de verte ziet zij een paar voetgangers. Een van de soldaten, een jonge jongen, kreunt. Ze schrikt. Bloedt sijpelt door de uniformen van de soldaten heen. Het is een macaber tafereel. Nog nooit heeft ze echt een wapen gebruikt. Natuurlijk heeft zij tijdens haar training, vroeger hier in Rome, wel wapens leren hanteleren, maar daar was altijd een instructeur bij die praten en flirten veel belangrijker vond dan schieten en steken.

De soldaat die kreunde, doet langzaam knipperend zijn ogen open. Hij knijpt zijn ogen weer dicht tegen het licht. Hij laat een akelig geluid horen; het is alsof hij zijn keel probeert te schrappen. Salomé kijkt gespannen toe. Hij komt half overeind, steunt op een elleboog, doet zijn ogen wijd open, ziet zijn bebloede kameraden en opent zijn mond. Ze stoot hem aan en legt een vinger op haar lippen om te beduiden dat hij stil moet zijn. Hij kijkt verward, schudt zijn hoofd en stoot een schreeuw uit die echter half gesmoord wordt door gekuch en gerochel.

De jonge vrouw kijkt naar de weg en ziet voetgangers dichterbij komen. Ze kan geen risico nemen. Wanneer de jonge Duitser zich nog iets meer opricht, diep inademt en op het punt staat iets te roepen, steekt ze het mes met kracht in zijn hartstreek. De ogen van de jongen draaien een ogenblik wild rond en vallen dan stil, vast gericht op de laagste takken van een groene struik. Er komt een golf bloed uit zijn mond, dat in het zachte gras stolt. Ze kan het niet langer aanzien en staat op, terwijl zij onwillekeurig het mes lostrekt. Ze loopt op het kerkgebouw af en gaat daar op een stenen muurtje zitten, onder eeuwenoude, gemetselde bogen. Daar houdt het trillen van haar lichaam langzaam op. Misschien kan ze het beste zo snel mogelijk hier vandaan gaan.

extra kamers gebruiken. Mijn man is er niet, maar hij zou het goed vinden.'

'Noem me maar Josh. Josh Rougemont. Ik dank u, Odette. U zult van mij geen enkele last hebben en een onderdak komt mij heel goed uit. Ik kan misschien nog wat helpen met de kinderen of met het vinden van eten. Ik heb ook geld.'

'U ziet er eerlijk uit. Maar laat het vinden van voedsel aan mij over. Als de Duitsers u zien rondscharrelen, wordt u meegenomen. Heeft u bagage?'

'Nee, alleen deze kleine rugzak.'

Dat was zaterdag, toen het weer nog redelijk was. De dagen erna waren grijs of heel wisselvallig. Het waaide en regende. Josh was vaak op het strand om uit te kijken over het water. Mensen zag hij daar nooit. Hij paste op de kinderen, zodat mevrouw Painlevé op bezoek kon gaan bij mevrouw Doumergue. Zondagnacht wakkerde de wind aan tot stormkracht. Toen de kleine Alain daar wakker van werd, keken ze samen naar de maan, die soms vanachter de voortjagende wolken te voorschijn kwam.

Het is nu maandagnacht. Odette hoort haar gast in de keuken een kastje opendoen. De branding ruist nu rustiger. In de verte hoort ze iets dat op onweer lijkt. Het is helemaal donker. Ofwel het is nog niet laat, ofwel haar gast is heel vroeg opgestaan. Dan gaat zachtjes de deur van haar slaapkamer open.

'Sst, Odette, bent u wakker?'

'Ja, onweert het? Slapen de kinderen?'

'Ik zal u helpen. U moet met de kinderen naar mevrouw Doumergue.'

'Waarom?'

'Vraag niets, er is weinig tijd! Straks komen de soldaten hier en dan mogen ze niemand vinden. Jullie moeten je zo snel mogelijk diep onder de grond verstoppen, want er zullen bommen vallen.'

'Hoe weet u dat?'

'Vertrouw me. Als ik ongelijk heb, hebben jullie alleen maar een paar uur in de kelder van mevrouw Doumergue gezeten. Snel! Ik ga vast naar de kinderen.'

Josh wekt de kleine Alain met de belofte dat ze een spannend spel gaan spelen in het donker. Odette kleedt zichzelf en de kinderen aan. Ze pakt de telefoon, belt haar buurvrouw, maar er wordt niet opgenomen in de centrale. Ze nemen ieder een kind op de arm en lopen de tweehonderd meter naar het bewuste huis. Er is niemand op straat. Het is droog, de

maan is bij vlaggen zichtbaar. In de verte is gerommel te horen en boven het binnenland zijn lichtflitsen te zien.

Odette Painlevé is verbaasd dat ze zonder meer doet wat de vreemde gast zegt. Het is drie uur 's nachts als ze stil over de weg langs het strand lopen, langs verlaten huizen, voorbij een kazemat waar geen geluid of licht is. Ze hebben dekens, voedsel en water meegenomen. Josh heeft een jas van Odette's man aan. Even denkt ze aan haar man. Als dit werkelijk de nacht van de invasie is, komt ook zijn vrijheid dichtbij. Als hij tenminste nog leeft.

Ze weten mevrouw Doumergue met enige moeite te wekken. Ze is oud en hoort slecht, maar ze slaapt aan de achterkant van haar huis, waar ze op de ramen kunnen kloppen. Josh laat Odette en haar kinderen daar worden. Hij belooft dat hij zich bij hen zal voegen als het gevaarlijk mocht worden. Daartoe spreken ze een herkenningssignaal af.

Josh loopt achter de huizen langs de duinrand terug naar Odette's woning. Hij hoopt dat er geen mijnen liggen. Eerder die nacht heeft hij vliegtuigen gezien, grote hoeveelheden vliegtuigen. Nu zijn er opnieuw vliegtuigen. Kleine stippen in het oosten die geen geluid maken, maar boven de vloedlijn in de richting van het kanaal van Caen zweven.

Terug in het huis gaat Josh naar de zolderverdieping, schuift de gordijnen weg en gaat op een krukje zitten wachten. De zee is ruw bij laag water. Vanaf zijn uitkijkpost ziet hij bij maanlicht de opgeworpen obstakels boven water uitsteken. In het binnenland wordt zwaar gebombardeerd of geschoten. Van Duitse zijde blijft aan de kust alles stil. Boven zee verandert gedurende de uren die hij daar doorbrengt, traag het zwart in donkergrijs. Moe van het turen valt hij een ogenblik in slaap.

Met een schok wordt Josh wakker. Dichtbij klinken explosies. Het is halfzes. Hij werpt snel een blik op de nu lichtgrijze zee en daar, tussen horizon en kust, donker afstekend tegen de aarzelende ochtendhemel en gedragen door een grauwe watervlakte, ligt een rij grote schepen. Het is een enorme vloot van dreigende, trotse, prachtige zeekastelen waaruit vuurflitsen komen. De hele horizon is ermee bezaaid. Hij is hevig bewogen, ontroerd door de betekenis van wat hij ziet. Tranen rollen over zijn wangen. Terwijl het lichter wordt, ziet hij nauwelijks hoe grote aantallen kleinere schepen zich in de richting van de kust bewegen.

Zijn blijdschap vermengt zich met het verdriet over de komende verliezen bij de botsing tussen twee geduchte, geharnaste en toch zo kwetsbare tegenstanders. Hij kijkt een ogenblik ver de toekomst in, glimlacht dan door zijn tranen heen. Josh staat op, drukt zijn neus tegen het vensterglas en zuigt de beelden in zich op met alle kracht die in hem is. Hij

In dezelfde serie van dezelfde auteur:

(verschijnen in de jaren 2005-2007)

Rome's Schroevendraaiers

Afbrokkende structuren / Jaren vijftig

Ringo's Testament

Aanspoelen van de geboortegolf / Jaren zestig

Ritja Voor De Ziel

Idealen / Jaren zeventig

De Pijnbank Van Het Geluk

De samenleving in therapie / Jaren tachtig

Garage Tiber

Ondernemers op pad / Jaren negentig

Mirrar's Redding

De toekomst is er al / De nieuwe eeuw